

ćansku arheologiju 1894. u Solinu zaokružuju ovu sobu o čijoj namjeni govori natpis:

DON FRANE BULIĆ

1846—1934

IN MEMORIAM

O PEDESETOJ OBLJETNICI SMRTI

Iako je Bulić svojom izuzetnom aktivnošću ostavio trajan spomen o sebi, uređenje ove sobe, izvedeno po zamisli E. Marina, A. Duplančića i I. Čičin-Šaina, samo je dokaz više o značenju njegova djela čiji je nasljednik upravo Arheološki muzej u Splitu. Kada se govori o Buliću, tada se u prvi plan uvijek stavlja njegov arheološki rad i pritom se manje računa vodi o njegovoj muzeološkoj djelatnosti koja je usko vezana uz onu prvu. Počevši od 1884. god., kada je službeno postao ravnateljem Muzeja, Bulić uvodi inventarne knjige — kataloge i, postupno, vlastitom rukom popisuje tisuće predmeta bilježeći o njima potrebne podatke. On nastoji sakupiti što više predmeta i donijeti ih u Muzej te ih tako sačuvati od propadanja. Strpljivo povezuje raskomadane natpise, objedinjuje raštrkane nalaze, cjelovitije zadržava. U svom »Bullettino di archeologia e storia dalmata«, odnosno »Vjesniku za arheologiju i historiju dalmatinsku«, redovito donosi popise nabavljenih predmeta i tako bar na sumaran način obavještava javnost o fundusu Muzeja.

Bulićeva uporna i dugotrajna borba za izgradnju nove zgrade Muzeja također je odraz njegove brige za spomenike. On želi velik muzej u koji će moći ne samo pohraniti već i na odgovarajući način izložiti mnoštvo već sakupljenih spomenika. U tu svrhu nabavlja za ono vrijeme pogodne vitrine čiji će donji dio služiti i kao depo za male predmete. Osim toga, Bulić se brine o restauriranju i konzerviranju nalaza pa ih zbog toga šalje u Beč, a na knjigama o tim temama bilježi da su namijenjene preparatoru.

Kao preduvjet za normalan znanstveni rad i obradu sakupljene građe Bulić uređuje prostranu biblioteku koju stalno obogaćuje novim i vrijednim knjigama. I za njen fond uvodi katalog i popisuje ga.

Ovih nekoliko natuknica jasno govori o Buliću kao muzealcu, ali također upućuje na potrebu točne ocjene tog vida njegove djelatnosti. Započeto svestrano proučavanje Bulićeva života i rada sigurno će pridonijeti i tome.

ABSTRACT

The Memorial room of don Frane Bulić in Tusculum

A. Duplančić

To commemorate the 50th anniversary of the death of don Frane Bulić, the Archaeological Museum in Split has prepared an extensive program ranging from exhibitions on the life and work of Bulić to a scientific meeting devoted to this important figure in the country's archaeology, and the opening of a Memorial room in Tusculum, where much of Bulić's research took place. The author cites Bulić's work regarding museums in Split and elsewhere, the restoration and conservation of sites, his struggle to construct a building to house an archaeological museum in Split, and his publishing activities.

Ponovno otvaranje Muzeja Psihijatrijske bolnice Vrapče

Marija Lipovac

Biblioteka Psihijatrijske bolnice Vrapče, Zagreb

U povodu proslave 105. obljetnice postojanje Psihijatrijske bolnice Vrapče, 15. studenog 1984. god., ponovno je, nakon 20 godina, otvoren Muzej bolnice. Evo nekoliko podataka o bolničkom muzeju.

Oko 1932. god. u Bolnici Vrapče počeli su liječnici, liječeći psihijatrijske pacijente, prikupljati materijal u vezi s bolesnicima, i to onaj materijal koji su smatrali da ga vrijedi sačuvati. Bili su to crteži bolesnika, grafike, ulja, pasteli, glinene izrađevine, figure od drva, pisma pacijenata, pjesme, stavci, predmeti vezani uz pokušaje bijega i oslobađanje itd. Bio je to fundus budućeg muzeja koji je 1954. god. dobio i svoju prostoriju u kojoj se još i danas nalazi. Prostorija se sastoji od donjeg dijela (veličina 6,5 m × 10,5 m tlocrta s galerijom veličine 6,50 m × 4 m i 6,50 m × 2,5 m).

Svoju legalnu formu Muzej dobiva tek 1963. god., kad je za čuvara zbirke imenovan dr Stanislav Župić, koji će se od tada »stalno za nju brinuti i nastojati da se definitivno uredi i učini pristupačnom interesima — publici i studentima koji će imati interesa za psihijatriju i njezine manifestacije«.¹

Dvije godine kasnije, u Izvještaju o radu Muzeja nalazimo i ovo: Te godine (1965) počelo se sa sistematskim

registriranjem eksponata, no kasnije se od toga odustalo iz dva razloga: prvo, još nije bila završena sama sistematizacija i, drugo, nije se našlo spremište za nemali broj slika.

Drugi zadatak bilo je sređivanje pisma bolesnika, koje se namjeravalo koristiti i kao nastavni materijal. Sastavljenje izvoda iz povijesti bolesti, i to uglavnom onih povijesti bolesti čiji nosioci imaju eksponate u zbirci, bio je treći zadatak. Predviđalo se također i tiskanje jedne opsežnije monografije o Muzeju, no, na žalost, do realizacije nikad nije došlo. Također se radilo na tome da se populariziraju izložbe u nas i u svijetu, pa se s tom namjerom vršila prepiska sa inž. Josefikom iz Praga, te s našim slikarom Slavkom Kopačom, koji je radio u muzeju slične vrste u Parizu.

I naposljetku, kao zaključno, u opisanju planova rada u Muzeju, dr Župić ustvrđuje: »Ova zbirka ima jednako takvu informativnu kao i pedagošku važnost. Samo dijelom se radi o muzejskim izložbenim eksponatima, a velik dio je arhivski materijal koji je za mlade psihijatre i pomoćne psihijatrijske službenike, niže i više njegovateljsko osoblje od važnosti. Ako se uzme u obzir da u samoj Bolnici postoji i Škola za medicinske sestre, onda muzejska i arhivska zbirka ima i značenje pomoćnih učila«.

Poslije smrti dra Župića Muzej ostaje bez kustosa, pa je i posao oko sređivanja, sabiranja i nabavke novih eksponata privremeno prekinut.

U novije se vrijeme opet kontinuirano radi s ciljem da se revitalizira ovaj specijalan, i u Hrvatskoj raritetan muzej. Taj posao podijelili su međusobno službenici Bolnice — prof. Zoltan Gabor, akademski slikar, i prof. Marija Lipovac, bibliotekar. Prema prijedlozima Muzejskog dokumentacionog centra u Zagrebu, nasojalo se prilikom dosadašnjeg obnavljanja i uređenja Muzeja a i u njegovom daljnjem funkcioniranju, uvažiti prijedloge i propozicije koje je spomenuti Muzejski centar sugerirao a to bi bilo slijedeće:

- izrada općeg programa koncepcije nove postave Muzeja;
- klasifikacija muzejske građe;
- nastavak rada na prikupljanju, sređivanju, čuvanju i izlaganju građe kao i publiciranju te građe;
- osnivanje dokumentacijskog odjela Muzeja kao mjesta kontinuiranog prikupljanja, obrade i diseminacije dokumentacije i informacija iz područja djelatnosti Muzeja;
- uspostavljanje informacijskog sistema Muzeja referalnog tipa u smislu da postane izvor-indikator koji će

upućivati na osobe, institucije, publikacije itd. (od kojih se mogu ili iz kojih se mogu dobiti obavijestiti iz domena zastupljenih tema), ali da isto tako Muzej izgradi mehanizme za uključivanje korisnika na takove izvore, f) izgradnja višeslojnog edukativnog centra;

g) organizacija tematskih izložbi i izvan Muzeja s područja svoga djelokruga rada, nastavljajući tako praksu uvedenu od osnutka Muzeja.

ABSTRACT

The opening of the Psychiatric Hospital Museum in Vrapče

M. Lipovac

The Psychiatric Hospital Museum in Vrapče, first housed in the hospital in 1954, has opened once again with a new display and in renovated premises, specially adapted for the purpose. There are plans to install an information and documentation system in the Museum, which will work in the nature of a referral centre directed towards such museums, something not commonly found in this country.

Međunarodni dan muzeja na Požeškom trgu — drugi put

Zlatko Uzelać

Beograd

Za zagovornike i pobornike koncepcije Otvorenog muzeja postavlja se, odmah na početku aktiviranja procesa preobrazbe muzeja, jedno važno pitanje koje ukazuje na postojanje stonovitih unutrašnjih ograničenja koja proizlaze iz temelja pozicije kulturnog aktivizma. To je pitanje — smije li muzej, pa i onda kada umjesto institucije za kulturnu reprezentaciju postane aktivnim žarištem obnove povijesnog mišljenja u (našem) vremenu i postoru, preuzeti na sebe i ulogu samog stvaralašta?

To se pitanje naročito zaoštrano pojavljuje u manjim sredinama, gdje su muzeji često gotovo jedini azili, a nerijetko i tek arhivi lokalne kulture. Ako se, dakle, slučajno desi da takvi muzeji pozele postati žarište **obnove** kulture, kao što se to desilo s požeškim Muzejom (usprkos krajnje nepovoljnim okolnostima), odjedanput se pojavljuje opasnost da oni sami postanu **zamjena**, pa dakle i **jedino mjesto** te

»obnovljene« kulture. To je u stvari i najčešći proces u našim muzejima (a naročito u galerijama) i zamka koja je tek možda negdje iznimno izbjegnuta. Muzeji se zato ponovo pojavljuju kao institucije za **upravljanje** kulturom, a u najboljem slučaju tek kao nešto živiji azil za kulturu.

Za Požeški muzej, a u povodu Međunarodnog dana muzeja, ta se zamka pojavila u doista specifičnom obliku. Nakon nesumnjivo velikog uspjeha akcije »obilježavanja« Međunarodnog dana muzeja 1983. godine (o tome vidjeti članak u broju 1—2/1983. »Informaticae museologicae«), odjedanput se pojavilo samorazumljivo očekivanje da bi Muzej sada trebao svake godine iznova u isto vrijeme organizirati slični »urbofest«. To nesumnjivo izgleda primamljivo, jer bi se na prvi pogled doista moglo reći da se muzej, eto, otvorio, odnosno da je postao »otvoreni muzej« (jer izlazi i u prostor izvan svoje zgrade). No, nije tako! Jer to bi očito bio samo (možda nešto aktivniji i atraktivniji) novi način reprezentacije muzejske **institucije**, i ništa drugo. Ali bi zato muzejski prigodni urbofest postao nadomjestak za stvarno oživljavanje prostora Trga.

Bio bi dakle iznevjeren jedan od temeljnih principa aktivističke koncepcije »otvorenog« muzeja. Jer, da se podsjetimo, akcija Muzeja na Požeškom trgu u povodu međunarodnog dana muzeja 1983. g. bila je motivirana aktiviranjem danas pasiviziranog prostora povijesnog središta grada kroz podsticanje otkrića prostora trga kao prostora zajedništva, jer ga kao takvog otkrivaju dokumenti pohranjeni u Muzeju. Pošto su ti dokumenti,

ako ne jedina, a onda svakako najintenzivnija »memorija« o karakteru tog prostora, onda je muzej dužan da se bori za afirmaciju onoga što stvarno otkriva ta arhivirana memorija. (Prostor azila na taj se način dakle koristi kao prednost!)

Sretna je okolnost, međutim, da je aktivizam Požeškog muzeja izgleda u ovom slučaju urodio plodom! Požeški trg je u toku 1983. i 1984. godine doživio još nekoliko sličnih »urbofesta« kao za Dan muzeja, koji im je bio samo dobra inspiracija. To oživljavanje spontanijih i životvornih događanja, pa makar bilo ograničeno samo na iznimne dane, rijetke trenutke promjene svakodnevnog ritma, nagovijestilo je promjenu shvaćanja funkcije javnog prostora u požeškoj sredini i, što je najvažnije, uputilo na mogućnost i putove njegove trajne obnove. Probijene su izgleda bar neke od mentalnih barijera koje se redovito pojavljuju kada dođe do povijesnog zaborava.

No možda je najvažnije da se sada nametnuo jasni stav (a to je i bila osnovna »skrivena« namjera akcije) da obnova povijesnog prostora mora prije svega biti obnova procesa rasta njegovog ukupnog urbaniteta, a nipošto samo obnova građevina.

Dakle, da sada rezimiramo, kada muzej jednom odbije da se bavi izdavanjem predmeta prošlosti u svrhu reprezentacije, tj. kada odbije nametnutu ulogu **instrumenta za otklanjanje povijesnog mišljenja iz suvremenosti**, odnosno kada svoju povijesnu memoriju aktivira u suvremenoj kulturi kroz iniciranje, otkrivanje i podsticanje životvornih (dakle povijesnih) tokova, tada dolazi u priliku da svoju danas

Akcija u povodu Međunarodnog dana muzeja na Požeškom trgu

